

nal végig bejárható volt, egyes szakaszok fedettségük miatt a hagyományos terepbejárás módszerekkel nem voltak vizsgálhatók. Részben talán ennek köszönhető, hogy egyértelműen nem tudtuk meghatározni az ismert és részben feltárt Felső-Űrge-hegyi-dűlő lelőhely érintettségét. A nyomvonal közelében már korábban regisztrált Nagylapos-dűlő lelőhelyet, a felszíni leletanyag szóródása alapján valószínűleg nem érintik az útépitési munkák. Az M0 autópályától É-ra egy lankás dombháton, felszíni leletek szóródása alapján új régészeti lelőhelyet regisztráltunk, bronzkori és középkori telepnyomokat.

REMÉNYI LÁSZLÓ

411. Szigetszentmiklós, Nagylapos

(Pest megye) Kő

2008. január 24-én a csepeli gerincút, M0 autópályát és Szigethalom között tervezett szakaszán terepbejárást végeztünk, melyet a vizsgált nyomvonal É-i végén, az M0 autópályát csomópontjánál kezdtünk. A 2. sz. körforgalom helyén, az 1+000 és 2+000 km-szelvény közötti szakaszon, egy ÉK-DNy irányban elnyúló, hosszú, keskeny sávban, kissé magasabban fekvő, beszántott kukoricatarlóval fedett területen kis intenzitású középkori lelőhelyet azonosítottunk. A középkori kerámiaanyagon kívül újkori töredékeket is gyűjtöttünk.

A nyomvonal többi szakaszán régészeti lelőhelyre utaló felszíni jelenségeket nem azonosítottunk.

REMÉNYI LÁSZLÓ

412. Szigetszentmiklós, Üdülősor

(Pest megye) R, B, LT, Á

2008. augusztus 4. és december 1. között feltárásokat végeztünk a telken (Hrsz.: 084/19). 1988–89-ben az M0 autópályát építését megelőzően a Budapesti Történelmi Múzeum már végzett feltárásokat Szigetszentmiklós határában a Haraszi hídfő környékén. Az akkori munkák főként az M0-ás hídláb környékén folytak, és jelentős eredményeket hoztak. 2008-ban az M0 autópályávé bővítését megelőző feltárások már a nyomvonalszakasszal párhuzamosan zajlottak. A PM-4 lelőhelyen 140 m hosszúságban a bővítendő terület teljes szélességében, a megközelítőleg 3700 m²-nyi területen mintegy 600 objektumot tártunk fel 7 különböző korú kultúrából.

A *java rézkori* Ludanice-, és a *késő rézkori* Baden-Kostolac kultúra leletanyaga csupán néhány elszórtan elhelyezkedő gödörre tehető, azonban a *kora bronzkori* Harangedény-Csepel csoport, 1988–89-ben is uralkodónak számító leletanyaga a 2008-as szezonban is jellemezte a területet. A Duna árteréből kiemelkedő, meszes ártéri iszappal borított, foltszerűen elhelyezkedő, ÉÉNy-DDK-i tájolású teraszszigeteken megtelepülő népesség tároló-, hulladék- és agyagkitermelő gödrei, az előkerült objektumok mintegy 80%-át tették ki. A gödrökből és az elsősorban a szigetek közötti, áradásos talajjal feltöltött, helyenként 1–1,5 m vastagságú rétegekből nagy

mennyiségű, a korszakra jellemző kerámia-, valamint állatcsontanyag került elő. A telep területén 4 csontvázas temetkezést is sikerült feltárnunk, és fémművességre utaló nyomokat is sikerült regisztrálnunk.

Az 1988–89-ben még kuriózumnak számító, kora bronzkori csónak alakú cölöpvázás háztípus 6 újabb példányát, valamint egy kör alakú, szintén cölöpvázás építmény maradványait is sikerült még feltárnunk.

A korábbi ásatások során napvilágot látott *késő kelta* (Kr. e. 1. sz. második fele), falusias jellegű vízparti településrészlet újabb 47 objektummal (13 a korszakhoz sorolható árok, 25 gödör, 4 kemence, és 3 újabb ház) gazdagodott. A korszakhoz sorolható objektumok elsősorban a Dunához, illetve a jelenlegi Üdülősor úthoz közeli területen helyezkedtek el. A késő vaskorra a korábbi szigetek között elterülő mocsaras, áradásos területek szinte teljesen feltöltődtek. A feltárt tároló-, és hulladékgödörökből viszonylag kevés, de a korszakra igen jellemző, és a korábbi feltárások anyagával egyező képet mutató leletanyag került elő. A vörös sávós festésű, az időnként anyagában jelentős mennyiségű grafitot tartalmazó fésűs díszű edények, valamint a finoman iszapolt, esetenként duzzadt peremű, szürke, és vörösesbarna korongolt kerámiaedények töredékei mellett nagyméretű hombáredény-töredékek is előkerültek.

Jelentős leletnek számít a területen előkerült kemencebokr, amely egy nagyobb, eredetileg kör alakú munkagödörből és három, ennek a szélére épített megközelítőleg kör alakú, sóderes alapozású kemencéből állt. Három veremház is előkerült a feltárások során. Az egyikhez, a területen végighúzódó közműárkok miatt csak nehezen rekonstruálható objektumhoz kavicsos alapozású kemence, és egy tárológödör tartozott. Egy megközelítően négyzet alakú, ÉNy-DK-i tájolású veremházból mindössze néhány, de a korszakra jellemző kerámia-töredék mellett két egymásba csiszolt malomkő-, míg a harmadikból a területen folytatott vasfeldolgozásra utaló nagy mennyiségű fémsalak került elő. A területen számos vízlevezető árok is előkerült, melyek némelyike a kelta korhoz köthető, csakúgy, mint a települést ÉNy-ról lezáró, karámjellegű árokrendszer is.

Az 1988–89-ben elvégzett feltárások során előkerült laza szerkezetű falusias jellegű *Árpád-kori* településrészlet korát az objektumok, illetve az azokból előkerült leletek alapján a 11–12. századra lehetett datálni.

Most újabb 29 a korszakhoz kapcsolható objektumot sikerült feltárnunk. Ezek közül 3 veremház, ebből kettőben volt kemence, 6 a házakhoz tartozó cölöplyuk, 8 gödör, illetve 6 bizonyosan és 4 feltételezhetően a korszakhoz sorolható árok volt.

A házak jellegükben megegyeztek a korábban feltártakkal, tájolásuk többnyire ÉNy-DK-i volt, azonban 1988-hoz hasonlóan itt is volt egy olyan ház, amelynek ÉK-DNy-i tengelye volt. A házak közül kettőben volt kemence. Az egyikben a boltozat megerősítésére köveket, köztük egy törött malomkövet, használtak. A másikat teljes egészében agyagból tapasztották. Összerogya

után szétmosódott paticsmaradványait „in situ” tártuk fel. A kemence alapozásában kerámiatöredékeket, a platni teljes elbontása után a boltozat tapasztásához használt kosárszerű „sablonhoz” tartozó karólyukakat figyeltünk meg.

HORVÁTH M. ATTILA

413. Szigliget, vár

(Veszprém megye) Kú

2008 áprilisától kezdve folytattuk a műemlék vár régészeti kutatását. A feltárást ezévből a konyhaajtóból elindulva bányász módon kezdtük meg. Nem sokkal a bejárat után egy agyagba rakott kőfalat tártuk fel. A falsík azonban csak a padló közelében (40–50 cm magasan) volt egyértelmű. A feltárással D felé fordultunk és követtük a fal alsó részét. A helyiség É-i falától 160 cm-re az említett fal K-i irányba fordult. Megfigyeléseink alapján egyértelmű volt, hogy itt a kályha agyagba rakott alapját találtuk meg, felmenő részei azonban nem voltak egyértelműek. Amikor elértük az alap sarkát, megértettük ennek okát. A 17. századi robbanásakor egy kisebb faltömb eltalálta a kályha DNY-i sarkát. Ennek következtében az agyagba rakott fal meglazult, így azt nehezen lehetett elkülöníteni a körülötte lévő törmeléktől. A rombolást okozó faltömb azonban jól elvált a kályhától, hiszen a torony falát már szinte cement keménységű mészhabarcba rakták.

A feltárást azzal folytattuk, hogy ezt a kisebb falmaradványt eltávolítottuk a kemence DNY-i sarkáról. Kinagyoltuk a kemencét, alapjának falsíkját követve. Amikor a tüzelőhely körbejárhatóvá vált, akkor kezdtük csak meg a bontását.

A kemence tetejének alapos tisztítása után nyilvánvalóvá vált, hogy annak boltozatának középső része beszakadt. Lemélyítve itt egy kicsit a törmelék, láthatóvá vált belső, vastagon átégett felülete. Az is egyértelmű lett, hogy íves oldalfalai közül az É-i és a K-i nagyon jó állapotban van, önhordónak tekinthető. A D-i fal azonban nagyon rossz állapotban volt, gyakorlatilag csak a kemencében lévő törmelék tartotta egybe. Szakaszosan bontottuk és dokumentáltuk. A kemence formáját teljes egészében dokumentálni, É-i és K-i harmadában metszetrajzot készíteni, alaprajzát teljes egészében felmérni lehetett. A várakozásoktól eltérően nem egy kályha, hanem egy kemence került itt elő. A konyhából nyíló fűtőnyílást kövek zárták el. A fűtőnyílást a nem várt Ny-i oldal középső részén találtuk meg. A nyílás téglából készült, É-i kávéja in situ megmaradt. A D-i kávéjának azonban csak indítása maradt meg, a nyílás szélessége mégis teljesen egyértelmű volt.

A helyiség É-i falán megmaradt vakolat élesen kirajzolta a kemence előtt itt állt cserépkályha méretét. A vakolatlan falszöveten üresen hagyott nyílás a füstelvezető nyílás. A kemence méretei és tetejének megmaradt részei arra utalnak, hogy ezt a nyílást a kemence füstelvezetésére is használták. A kemence É-i oldalfalában van egy homorú mélyedés a füstelvezető nyílás

alatt. A kemence tetején 2002-ben talált oromcsempe arra utal, hogy felül volt még valamilyen felmagasodó rész, amit ilyen csempékkel vettek körül.

A kemence sütőfelülete enyhén lejtett a szájnnyílás felé. Belebontva a sütőfelületbe kiderült, hogy abba kerámiát tapasztottak. Feltárva a sütőfelületet azt láttuk, hogy a kerámia nagyobbára kályhacsempe, ezek a csempék olyanok, mint amelyeneket az É-i szoba kályhájának az omladékában találtunk.

A helyiség teljes feltárása után kisebb meglepetéssel szolgált a D-i fal, ami valójában függőlegesre vágott sziklafal. A sima függőleges rész azonban kb. 100–120 cm után megszűnt, és kissé rézsús, egyenetlen felületként folytatódott a padló felé.

A helyiség Ny-i faláról korábbi ismereteink alapján azt gondoltuk, hogy annak középső része teljesen kiomlott. Kiderült azonban, hogy alsó része mintegy 80 cm magasan megmaradt. Végül átvágtuk a helyiség padlóját a kemence DNY-i sarka és a D-i fal közötti szakaszon. Itt nem egyenetlen sziklapadlót találtunk, mint az É-i szobánál, hanem köves, homokos feltöltést, amely kevés faszénmaradványt is tartalmazott. Ebből a feltöltésből 14–15. századra keltezhető, vörös anyagú, vékony falú fedő töredéke került elő. Ez egyértelműen alátámasztja azt a korábbi megállapításunkat, hogy a ház a 16. századnál nem régebbi.

GERE LÁSZLÓ – FÜLÖP ANDRÁS

414. Szombathely, Ady tér – Latinka

(Vas megye) Rő

2008. augusztus 27. és szeptember 5. között régészeti szakfelügyeletet végeztünk az Ady tér és a Latinka között épített távhővezeték munkálatainál. Átlagosan 80–120 cm mélyen ásták ki a vezetékek árkat, ezzel helyenként 5–15 cm vastagságban megbolygattak egy kevert sötétfelete, valószínűleg késő római réteget. A kidobott földben másodlagosan odakerült római kori töredékek kerültek elő, újkori kerámiával együtt. Ez a réteg a Perint felé haladva eltűnt az árokból.

A római út, mely a korábbi kutatások során már ismert volt – Ady téri távhővezeték leletmentése, valamint a tűzoltóság épületének kivitelezése során útalapozási rétegek kerültek elő – a Perint partja mellett már nem jelentkezett (valószínűleg nem érték el az akkori római kultúrszintet). A Ny-i szakaszán a vezetéknek csak az egykori 20. sz. eleji téglapületek elplanírozott törmelékét és hulladékát bolygatták meg a munkagépek.

Munkatársak: Szilasi Attila Botond régésztechnikus, Derdák Ferenc geodéta.

FARKAS CSILLA

415. Szombathely, Ady tér – Petőfi Sándor utca

(Vas megye) Rő

A fenti területen távhővezeték fektetésével földmunka folyt, melyet 2008. augusztus 26-án megtekintettünk.